

3. Vegeu la miscel·lània gratulatòria que la Societat Verdaguer dedicà a Joan Torrent i Fàbregas en ocasió del seu norantè aniversari a *Anuari Verdaguer 1992*.

4. Vegeu sobre Junyent la notícia biogràfica i la bibliografia de Pere FARRÉS, «Josep Junyent i Rafart (1930-1993)», publicades en homenatge a *Anuari Verdaguer 1992*, p. 269 i ss.

5. *Escrits inèdits de J. V.* vol. I. Transcripció i estudi per Josep M. de Casacuberta, 1958, p. 8.

6. Vegeu a la p. 249 i s. un passatge d'*En defensa pròpia*, on «costàs lo que costàs» (ed. de Matheu p. 96) esdevé «costés el que costés», «cantitat» esdevé «quantitat» i una lectura errònia li fa accentuar la conjunció «mes».

7. És una comprovació parcial, de la qual no cal extreure cap judici negatiu global sobre les transcripcions de Bosch, ni a *fortiori* tampoc de les de Garolera i de Paloma. Podria servir simplement per a il·lustrar la necessitat de relativitzar les «normes» de transcripció i traslladar la importància d'aquesta tasca al terreny dels resultats. Altrament vegeu la transcripció d'aquest text, feta amb uns altres criteris, a «Les Guilleries, una geografia de contrast en l'obra de Verdaguer», dins *Anuari Verdaguer 1992*, p. 167.

Rondalles. Jacint Verdaguer. A cura d'Andreu Bosch i Rodoreda. Ed. Barcino, «Biblioteca Verdagueriana», vol. XX, Barcelona, 1992; 510 pp.

Amb data del desembre del 1992, però de fet posat en circulació ben entrat el 1993, sortí com a volum XX de la «Biblioteca Verdagueriana» l'edició de *Rondalles* a cura d'Andreu Bosch i Rodoreda. L'edició

s'estructura en quatre parts i un glosari. La primera, que és l'«Estudi introductori» ocupa noranta-sis pàgines; la segona, que és l'«Edició crítica», n'ocupa cent vuitanta-set; la tercera, «Textos rondallístics incorporats a la nostra edició», n'ocupa cent vuit; la quarta, que és un «Apèndix», noranta-sis, més un «Glossari» de quatre pàgines. Tot plegat fa un rabassut volum de cinc-centes deu pàgines amb la senzilla però ben digna presentació formal d'aquesta col·lecció.

L'«Estudi introductori» es divideix en sis apartats. El primer, *Jacint Verdaguer i la prosa rondallística*, pretén fer una «ràpida anàlisi cronològica de la prosa rondallística de Verdaguer» (p. 25). De fet, més que establir cronologia s'hi donen clàrificacions sobre possibles fonts i influències d'algunes proses rondallístiques de Verdaguer. Bosch considera que *Rondalles* és la «consecució «a ses velleses» d'un dels anhels de joventut que més el condicionà com a escriptor» (p. 24), sense que ni aquí ni en cap altre lloc de l'Estudi desenvolupi aquest parer. Al segon apartat, *El concepte de «rondalla» en Jacint Verdaguer*, lligat temàticament al primer, s'hi fan consideracions diverses sobre la denominació genèrica de «rondalla» que usà Verdaguer, incloent dins d'aquest terme «les formes específiques de la llegenda, la rondalla, l'exemple moral, l'acudit i l'anècdota» (p. 40) amb el corresponent discerniment sobre la ubicació, no pas sistemàtica, d'alguns materials que edita. Igualment es valora l'ús de Verdaguer dels termes *tradicció*, *llegenda*, *relació*, *qüento* i *acudit*. Sorprenen que Bosch s'entretengui

en aquest aspecte si no fos per la seva opció de reestructurar els manuscrits partint d'una proposta basada en la divisió de gèneres de la narrativa oral, i de prescindir de l'ordenació establerta per Massó i Torrents, el primer editor de l'obra. Però això, ho deixo per a l'apartat sisè.

En alguns moments sobten les afirmacions que fa per les seves obvietats o bé per les seves inexactituds. És el cas, per exemple, del que diu a propòsit de «Lo Mariner de Sant Pau»: «Més endavant —utilitzant com a punt de vista narratiu la veu d'aquest mateix vellet— [Verdaguer] escriu que «Deu fer molts anys d'assò, tal vegada centúries, puix mon avi (que al cel sia), quan jo era petit, m'ho contava ja com a cosa molt vella», la qual cosa confirma el fet que la transmissió oral ha intervingut de manera decisiva en la pervivència d'aquesta contalla, que Verdager dotà d'estructura narrativa, acceptant *a priori* que la versió recollida degué passar de ben segur per diverses deformacions al llarg del temps» (p. 35). El «vellet» informant de Verdager no s'equivocà, fou exactíssim, si tenim en compte que el motiu temàtic d'instal·lar-se on no coneguin què és un rem ja el recull Homer en un episodi del cant XI de l'Odissea. I a més, és molt vague i inexacte, des d'un punt de vista folklòric i d'investigació de literatura oral, afirmar que «dotà d'estructura narrativa» un episodi la recepció oral del qual és fora del més mínim dubte i, doncs, amb consistència narrativa prou ben establerta de per si.

L'apartat tercer, *Descripció dels manuscrits*, és un exemple de la proximitat general d'alguns aspectes d'a-

questa edició. Després de descriure el manuscrit 365 de la BC, el que serví a Massó i Torrents per fer l'edició pòstuma i que conté quaranta-quatre de les quaranta-vuit narracions que edità, s'entreté a descriure manuscrits la major part dels quals contenen esborranys i materials poc elaborats. Les descripcions de Bosch fan la impressió de voler abastar fins al darrer detall dels manuscrits sense que es vegi ben bé la utilitat de tanta minuciositat. D'aquests esborranys, en surt bona part del material transcrit als «Textos incorporats a la nostra edició». La tendència a la llargària és extensible també a les notes, tant pel seu nombre —moltes de les quals, per exemple, són accepcions importades directament de l'Alcover-Moll i altres repertoris lexicogràfics—, com per les seves disquisicions —exemple paradigmàtic és la confusa nota dialectològica de la p.461 sobre el mot *agabayonat*—.

El resultat d'informació vàlida i útil que aporten les seves notes no justifica tant d'aparat.

El zel crític de l'editor es converteix en alguns moments en un afany hipercriticador ben poc comprensible. A l'apartat quart, dedicat a *Les edicions de les Rondalles de Jacint Verdaguer* retreu als editors anteriors la seva dependència de Massó i Torrents, el primer editor de l'obra i l'únic que ho ha fet a partir dels manuscrits, sense parar compte que és el més lògic de fer si cap d'ells ha tingut pretensions crítiques, sinó tan sols divulgatives. Per posar l'exemple de la darrera edició íntegra que ell té en compte, la publicada el 1986 a la «Biblioteca Serra d'Or» de les P.A.M., n'hi ha prou a llegir a la

«Nota preliminar» de l'editor que es tracta d'«una edició assequible per a tothom» i que el text que s'ofereix procedeix de l'edició popular de la «Il·lustració Catalana», amb l'ortografia degudament regularitzada, per comprendre que només es pretenia divulgar l'obra de Verdager i que, per tant, és fora de lloc retreure-li la dependència dels errors de Massó i Torrents. Augmenta la perplexitat quan fins i tot fa «referència a la publicació d'antologies rondallístiques o d'edicions esparses (...) les quals, si bé han contribuït a la difusió de les rondalles de Verdager, s'han afegit al carretó de males edicions derivades directament o indirecta de l'edició de Massó i Torrents» (p. 68). En aquest aspecte, atès que només a les edicions científiques i crítiques els cal partir dels manuscrits, Bosch no és ni caut ni moderat davant els anteriors editors. Fins i tot sembla excessiu el judici que s'endú Massó i Torrents, del qual s'ocupa al cinquè apartat, *Particularitats de l'edició de Jaume Massó i Torrents*. Perquè si és cert que no fou absolutament fidel als manuscrits de Verdager —errors de lectura a part—, això no pot sotstreure's del fet que editava una obra pòstuma i que, com a editor que n'era, l'oferia al públic l'any 1905 amb els criteris ortogràfics que jutjà més adequats en un moment en què els «peculiaris criteris lingüístics del transcriptor» (pp. 63-64) o bé els «arbitraris canvis lingüístics atribuïbles al seu editor» (p. 72) no tenien altra referència clara que la inexistència d'una ortografia normativa. I per a Massó i Torrents —és sabut— la referència va ser pocs anys després les Normes Ortogràfiques.

El que fa Bosch en aquest apartat és una mera contrastació entre els manuscrits i la transcripció de Massó i Torrents sense, però, que això comporti ni tan sols implícitament un estudi lingüístic de la prosa de Verdager —o potser d'algunes particularitats lingüístiques de les *Rondalles*—, que semblaria molt més interessant.

Però és en l'estructuració dels textos exposada a l'últim apartat, *La nostra edició*, on l'editor arrisca la interpretació implícita de Verdager que això comporta. I a parer meu es tracta d'una opció inadequada perquè suposa interpretar uns textos amb uns criteris que Verdager no podia tenir presents quan en prenia nota, per més que la seva vàlua com a col·lector no sigui menystinguda pels folkloristes. La seva voluntat, també pel que fa a les rondalles, era netament literària. No pot sostreure's d'aquest context un criteri extern però prou significatiu per corroborar-ho. Verdager envià gran quantitat de materials cançonístics, recollits amb fidelitat, a Marià Aguiló —a qui considerava del tot competent en folklore— per al tractament adequat dels materials des d'aquesta perspectiva més «científica».¹ En canvi, pel que fa a les rondalles, això no li impedí redactar-ne les pròpies versions. Per això, la perspectiva que proposa Bosch és, en certa manera, fer dir a Verdager el que en els seus manuscrits no va dir mai, perquè no recopilava amb criteris científics sinó literaris. Al·legant «raons purament pràctiques» (p. 105) i prenent «de presentar d'una manera més atractiva i coherent el corpus rondallístic de Jacint Verda-

guer» (p.106) aplica als manuscrits la classificació de gèneres de la literatura folklòrica narrativa que per a la rondalla i la llegenda proposa Ramona Violant Ribera —d'altra banda prou útil, si és el cas de recopilacions científiques de material narratiu oral—. Si afegim el fet que Bosch publica nombrosos esborranys d'altres textos que no pertanyen al manuscrit 365 de la BC, el resultat d'aquesta aplicació a posteriori és una obra ben diferent a les *Rondalles* que publicà Massó i Torrents. Al capdavant l'edició de «L'Avenç», que ha esdevingut canònica perquè ha assentat una tradició que fins avui no s'ha discutit, és amb molta diferència més propera a Verdaguer que la de Bosch perquè Massó i Torrents la pensà amb criteris estrictament literaris. Les «raons pràctiques» o la «coherència» que addueix Bosch podrien interessar al folklorista però dubtosament al lector d'una obra de Verdaguer. I en aquest cas no crec que un investigador en rondallística, posem per cas, acudís a aquesta edició perquè en tindria prou i passaria molta més via consultant la classificació rondallística de Josep M. Pujol² o l'índex de motius de la literatura popular de Stith Thompson. Una altra cosa hagués estat proposar a l'«Estudi introductori» l'adscripció dels textos segons aquesta perspectiva. Si bé fóra igualment discutible, no s'hauria trencat la tradició que fixà el primer editor dels manuscrits, respectada amb fonament i que ha quedat assumida des del punt de vista de la història d'aquesta obra.

Per a l'ortografia se segueixen «les normes establertes en la nova

etapa d'aquesta col·lecció» (p. 108) consistents a «normalitzar l'ús de les majúscules, la separació de mots, els signes de puntuació, d'interrogació i d'admiració» i «a resoldre les abreviatures —entre claudàtors—, l'apostrofació i l'accentuació» (p. 108). De fet, l'aplicació d'aquestes normes editorials suposa una posició intermèdia entre el respecte total a l'ortografia dels manuscrits i la regulació clara i sistemàtica, normes que tampoc garanteixen la pretensió de l'editor de «reproduir els textos manuscrits amb la màxima fidelitat» (p. 108).

En el futur, s'haurà de tenir en compte el treball de Bosch per allò que té d'aportació al coneixement de la prosa de Verdaguer, però també per prendre distància crítica d'una desorientadora i irregular edició que no sembla pas que encara poguem prendre com a definitiva.

Josep Temporal

Notes

1. Així es posa en evidència als «Materials Aguiló» descrits a l'*Inventari de l'Arxiu de l'Obra del Cançonier Popular de Catalunya*, Vol. IV-Fasc. I; Barcelona: P.A.M., 1993, elaborat per Josep Massot i Muntaner. Observi's que Verdaguer va trametre centenars de cançons a Aguiló però, en canvi, ni una sola de les rondalles que també contenen els seus materials.

2. Em refereixo a la *Contribució a l'índex de tipus de la rondalla catalana*, tesi de llicenciatura, Barcelona, Departament de Literatura Catalana (Universitat de Barcelona), juny 1982.